

การคิดแบบโยนิโสมนสิการและการรับรู้การมีกัลยาณมิตรที่เกี่ยวข้อง
กับการให้อภัยผู้อื่นของวัยรุ่นชายตอนต้น*
WISE REFLECTION AND PERCEPTION OF VIRTUOUS FRIENDS RELATED TO
OTHER – FORGIVENESS OF MALE EARLY ADOLESCENCE



สุรเชษฐ์ ชั่งนิมิตร, ภิญญาพันธ์ เพี้ยซ้าย, สุพัทธ์ แสนแจ่มใส
Surachet kungnimitr, Pinyapan Piasai, Supat Sanjamsai
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University
Corresponding Author E-mail: k-surachet@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอำนาจในการทำนายของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ได้แก่ การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดแบบสามัญลักษณ์ การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก และการคิดแบบเร้ากุศล และการรับรู้การมีกัลยาณมิตร ได้แก่ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตรที่มีต่อการให้อภัยผู้อื่นของวัยรุ่นชายตอนต้นในโรงเรียนเอกชนชายล้วน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือวัยรุ่นชายตอนต้นที่อยู่ในโรงเรียนเอกชนชายล้วนแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 174 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก การเก็บข้อมูลวิจัยใช้แบบวัดที่มีลักษณะที่เป็นมาตรประเมินค่า และแบบวัดสถานการณ์ให้เลือกตอบ และสถิติที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์สถิติเชิงบรรยาย การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบง่าย และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า การคิดแบบโยนิโสมนสิการ ได้แก่ การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดแบบสามัญลักษณ์ การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก และ การคิดแบบเร้ากุศล และการรับรู้การมีกัลยาณมิตร ได้แก่ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร และ ความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร สามารถร่วมกันการทำนายการให้อภัยผู้อื่นของนักเรียนชายวัยรุ่นตอนต้นได้ร้อยละ 39 ทั้งนี้ตัวแปรที่มีความสำคัญ ได้แก่ ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร และการคิดแบบสามัญลักษณ์ ตามลำดับ

คำสำคัญ: โยนิโสมนสิการ; กัลยาณมิตร; การให้อภัยผู้อื่น

Abstract

The research aimed to study the predictive power of Wise reflection (Yonisomanasikāra) thinking, such as Investigation of cause and conditions, Reflection in line with universal characteristics, Reflection on advantages, and Reflection rousing wholesome qualities. Furthermore, there are predictive power is Virtuous friendship (Kalyānamitra) perception, such as Having parents as Kalyānamitra, having a teacher as Kalyānamitra, and Having a friend as Kalyānamitra; related to Forgiveness of early adolescent males in a private boys' school. A total of 174 samples for survey data collection were convenience sampling from early adolescent males, a private boys' school in Bangkok. The research instruments were a rating scale questionnaire and checklist questionnaire. The statistical methods and procedures for analyzing data were, amount, percentage, simple correlation analysis, and multiple regression analysis.

The results showed that predictive powers in each aspect were as follows: Wise reflection thinking: included Investigation of cause and conditions, Reflection in line with universal characteristics, Reflection on advantages, and Reflection rousing wholesome qualities; Virtuous friendship perception: included Having parents as Kalyānamitra, Having a teacher as Kalyānamitra, and Having a friend as Kalyānamitra; ; helped to predict Forgiveness of early adolescent males in a private boys' school about 39 percent with statistically significant level .001. at a statistically significant level of .001. In addition, there are three important variables: having a teacher as Kalyānamitra, having a friend as Kalyānamitra, and reflection in line with universal characteristics, respectively.

Keywords: Wise Reflection; Virtuous Friendship; Forgiveness

บทนำ

วัยรุ่นเป็นสมาชิกของสังคมที่ต่อไปจะต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ การอบรมเลี้ยงดูวัยรุ่นเพื่อให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพจึงมีความสำคัญและทำทายนีเนื่องจากพัฒนาการของวัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ได้อย่างรวดเร็วและรุนแรง และอารมณ์หนึ่งที่มีมักจะเกิดขึ้นได้ง่ายก็คือความโกรธ และมีการแสดงออกทางกายที่เป็นความรุนแรงตามมา และการใช้ความรุนแรงมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นกับวัยรุ่นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ดังข้อมูลจาก กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (2564) ในช่วงปี พ.ศ. 2564 พบว่า มีผู้ที่กระทำความผิดคดีอาญาเป็นเพศชายสูงกว่า เพศหญิงโดยในปี พ.ศ.

2560 มีเพศชายเป็นจำนวน 22,955 คน และเพศหญิงเป็นจำนวน 1,844 คน ในปี พ.ศ. 2561 มีเพศชายเป็นจำนวน 20,965 คน และเพศหญิงเป็นจำนวน 1,750 คน ในปี พ.ศ. 2562 มีเพศชายเป็นจำนวน 19,099 คน และเพศหญิงเป็นจำนวน 1,580 คน และปี พ.ศ. 2563 มีเพศชายเป็นจำนวน 16,403 คน และเพศหญิงเป็นจำนวน 1,580 คน จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าวัยรุ่นเพศชายมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมความรุนแรงหรือการกระทำผิดมากกว่าเพศหญิง และการกระทำ ความรุนแรงนั้นมักมาจากความโกรธ การควบคุมอารมณ์ตนเองไม่ได้

วิธีการลดความรุนแรง ลดความโกรธ ได้นั้น พระไพศาล วิสาโล (2554) ได้กล่าวว่า เราต้องรู้จักการให้อภัย เพราะถ้าเราไม่ให้อภัย ความโกรธ ความเกลียด ก็จะทำให้จิตใจร้อนรุ่ม แต่ถ้าเรารู้จักให้อภัยก็จะทำให้ความโกรธ ความเกลียด ออกไปจากจิตใจเราเป็นเหมือนยาที่คอยรักษาจิตใจ เช่นเดียวกับพระราชสังวรญาณ หลวงพ่อพุทธ ฐานิโย (อภัยทาน : การให้ที่ยากและยิ่งใหญ่ที่สุดของมนุษย์) ท่านได้กล่าวว่า การให้อภัยเป็นทานชนิดหนึ่ง ซึ่งหมายความว่า เป็นการยกโทษให้ผู้อื่น เมื่อยกโทษให้ผู้อื่นก็จะไม่เกิดการสร้างรอยร้าวให้ใจ ความทุกข์ หรือสร้างความเสียหายให้กับเรา เป็นการเลิกแล้วในการต่อเวรต่อกรรมซึ่งกันและกัน ผลของการให้อภัย ผู้ให้อภัย จะไม่โกรธใคร ไม่อคติกับใคร ไม่คิดฟุ้งซ่าน ทำให้เกิดความกังวลและซึมเศร้าได้น้อยกว่า ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการให้อภัยผู้อื่นเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยลดความรุนแรง โดยเฉพาะในวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่มีอารมณ์เปลี่ยนแปลงได้ง่าย จากการศึกษาหลักพุทธธรรมซึ่งพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต.) (2556) ได้กล่าวไว้ว่า การดำเนินชีวิตและการใช้ชีวิตของเราในการแสดงออกทั้ง กาย วาจา ใจ ควรไปในทางที่ดีงามซึ่งการดำเนินการที่ถูกต้องนั้นจะต้องคิดเป็น เพราะเป็นปัจจัยที่ชักนำไปสู่ความเข้าใจ การมองโลก การเข้าใจชีวิตและสังคม เมื่อรู้และเข้าใจในส่วนนี้แล้ว การคิด การกระทำ จะนำไปสู่ทางออกที่ถูกต้อง สามารถแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องได้ ซึ่งทางพุทธศาสนาเรียกกระบวนการนี้ว่า สัมมาทิฐิ ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ปัจจัยภายใน เรียกว่า โยนิโสมนสิการ 2) ปัจจัยภายนอก เรียกว่า ปรโตโฆสะ เรียกว่า กัลยาณมิตร ดังนั้นงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาตัวแปรการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ได้แก่ วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดแบบสามัญลักษณ์ วิธีคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก และ วิธีคิดแบบเร้ากุศล และตัวแปรการรับรู้การมีกัลยาณมิตร ได้แก่ การมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร การมีครูเป็นกัลยาณมิตร และการมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร ว่าสามารถร่วมกันทำนุบำรุงการให้อภัยผู้อื่นของวัยรุ่นชายชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนเอกชนชายล้วนได้มากน้อยเพียงใด และยังคงจะทำให้ทราบถึงวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ และการรับรู้การมีกัลยาณมิตรจากแหล่งใดที่เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการให้อภัยผู้อื่นของวัยรุ่นชายตอนต้น ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อครูและผู้ปกครองในการชักจูงชี้แนะให้วัยรุ่นชายตอนต้น มีวิธีคิดเพื่อที่จะคลี่คลายความรู้สึกต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความโกรธ ความไม่พอใจที่มีกับผู้อื่นอันนำมาสู่การให้อภัยผู้อื่นได้ อีกทั้งยังได้ทราบถึงบุคคลสำคัญที่จะเป็นผู้ที่แนะนำ ชักจูง ให้คำปรึกษา อบรมสั่งสอน ตลอดจนเป็นแบบอย่างที่ดี ในการให้อภัยแก่วัยรุ่นชายตอนต้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอำนาจในการทำนายของการคิดแบบโยนโสมนสิการ ได้แก่ การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดแบบสามัญลักษณะ การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก การคิดแบบเร้ากุศล และการรับรู้การมีกัลยาณมิตร ได้แก่ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร ที่มีต่อการให้อภัยผู้อื่นของวัยรุ่นชายตอนต้นในโรงเรียนเอกชนชายล้วน

วิธีการดำเนินงานวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยเป็นประเภทของการวิจัยเชิงพยากรณ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ วัยรุ่นชายตอนต้นอยู่ในโรงเรียนเอกชนชายล้วนแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 427 คน ปีการศึกษา 2564

กลุ่มตัวอย่าง คือ วัยรุ่นชายตอนต้นที่อยู่ในโรงเรียนเอกชนชายล้วนแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามสะดวก โดยเป็นโรงเรียนที่ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือในการเก็บข้อมูลและนักเรียนวัยรุ่นชายอาสาสมัครเพื่อตอบแบบวัด และผู้วิจัยมีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่ง Hair, et al., (2014) กล่าวว่า การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณโดยทั่วไปควรใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนอย่างน้อย 15 ถึง 20 คน ต่อ 1 ตัวแปรอิสระ ดังนั้นในงานวิจัยนี้มีตัวแปรต้นที่ศึกษาจำนวน 7 ตัว ผู้วิจัยจึงควรมีกกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 140 คน ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างใช้ที่จำนวน 175 คน โดยเพิ่มอีกร้อยละ 25 เนื่องจากมีความคลาดเคลื่อนจากการตอบแบบวัดที่ไม่สมบูรณ์จะได้ยังคงมีขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ยังเพียงพอกับการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย และเมื่อผู้วิจัยได้มีตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบวัด พบว่า มีจำนวน 174 คน ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้มีจำนวน 174 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 เรื่องทั่วไปของฉันทน์ เป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับระดับชั้นการศึกษาและอายุ ตอนที่ 2 แบบวัดฉันทน์กับผู้อื่น สำหรับตัวแปรวัดการให้อภัยผู้อื่น ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง โดยลักษณะแบบประเมินแต่ละข้อมีลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 6 ระดับ ได้แก่ ไม่จริงเลย ไม่จริง ค่อนข้างไม่จริง ค่อนข้างจริง จริง และจริงที่สุด จำนวน 21 ข้อ ตอนที่ 3 แบบวัดการคิด สำหรับวัดตัวแปรแบบวัดการคิดการคิดสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดสามัญลักษณะ การคิดเร้ากุศล และการคิดรู้ทันคุณโทษและทางออก ที่ผู้วิจัยได้ปรับปรุงมาจากแบบวัดการคิดของ ญาดา อัจฉกุล (2560) โดยคัดเลือกบางข้อที่เป็นวิธีการคิดที่เกี่ยวข้องและนำมาปรับปรุงสถานการณ์ รวมถึงมีการ สร้างข้อคำถาม

เพิ่มเติมเพื่อให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นวัยรุ่นชายตอนต้น ลักษณะของแบบวัดเป็นแบบสถานการณ์และมีตัวเลือกให้เลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 18 ข้อ โดยได้วัดการคิดสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดสามัญลักษณะ การคิดเร้ากุศล และการคิดรู้ทันคุณโทษและทางออกตามลำดับ ตอนที่ 4 แบบวัดฉันกับบุคคลรอบข้าง สำหรับตัวแปรการรับรู้การมีกัลยาณมิตรจากผู้ปกครอง จากครู และจากเพื่อน ผู้วิจัยได้ใช้แบบวัดของ ญาดา อัจจิกุล (2560) โดยคัดเลือกเฉพาะกลุ่มกัลยาณมิตรที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้แบบวัดฉบับนี้มีจำนวน 43 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ปกครองของฉัน ครูของฉัน เพื่อนของฉัน ลักษณะของแบบวัดเป็นมาตราประมาณค่า 6 ระดับ คือ ไม่จริงเลย ไม่จริง ค่อนข้างไม่จริง ค่อนข้างจริง จริง และจริงที่สุด ทั้งนี้มีการนำแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างเองหรือมีการปรับปรุงข้อวัด ได้มีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านและคัดเลือกข้อวัดที่มีค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (Indexs of Item - Objective Congruence : IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จากนั้นจึงนำแบบวัดทั้ง 4 ฉบับไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างคล้ายคลึงกันกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 68 คน ผลวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือในงานวิจัยดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนข้อ ค่าอำนาจจำแนกโดยการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมที่ปรับแก้แล้ว และค่าที และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดที่ใช้ในการวิจัย

แบบวัด	จำนวนข้อ	ค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม	ค่าที	ค่าความเชื่อมั่น
แบบวัดการให้อภัยผู้อื่น	21	.300 ถึง .759	-10.78 ถึง -2.69	.94
แบบวัดการคิด	18			
สืบสาวเหตุปัจจัย	4	.485 ถึง .667	-7.30 ถึง -2.81	.39
สามัญลักษณะ	6	.412 ถึง .866	-11.60 ถึง -2.92	.71
เร้ากุศล	5	.465 ถึง .737	-10.21 ถึง -3.15	.67
คุณโทษทางออก	3	.767 ถึง .860	-12.36 ถึง -8.76	.74
แบบวัดการมีกัลยาณมิตร				
ผู้ปกครอง	13	.713 ถึง .921	-14.66 ถึง -5.83	.97
ครู	15	.787 ถึง .916	-13.33 ถึง -7.18	.98
เพื่อน	15	.735 ถึง .866	-12.94 ถึง 6.63	.96

การเก็บรวบรวมข้อมูล

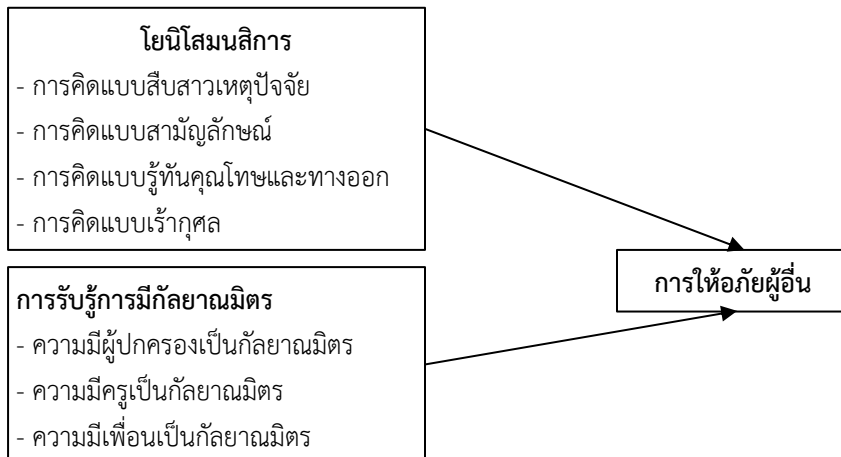
เมื่อผู้วิจัยได้รับการรับรองการทำจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เรียบร้อยแล้ว (หมายเลขรับรอง: SWUEC/E/G-158/2564) จากนั้นผู้วิจัยจึงติดต่อขออนุญาตเก็บข้อมูลในโรงเรียนเอกชนชายล้วนแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร แล้วผู้วิจัยจึงได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ Google Form ซึ่งมีครูเป็นผู้ประสานงานกับวัยรุ่นชายตอนต้นในโรงเรียนให้ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์ครูให้ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและเน้นย้ำว่าให้วัยรุ่นชายตอนต้นสามารถเลือกทำ

หรือไม่ทำแบบวัดได้ตามความสมัครใจ โดยไม่มีผลต่อคะแนนในการเรียนของวัยรุ่นชายตอนต้น ซึ่งเป็นไปในลักษณะอาสาสมัคร

วิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นใช้สถิติบรรยายเพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ จำนวนร้อยละ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ภายในแบบเมทริกซ์ (Intercorrelation matrix) เพื่อดูความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นว่ามีความสัมพันธ์ร่วมพหุหรือไม่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยวิธีนำตัวแปรเข้าทั้งหมด (Enter) เพื่อศึกษาความสามารถของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 4 แบบ และการรับรู้การมีกัลยาณมิตร 3 กลุ่ม ในการทำนายการให้อภัยผู้อื่นของนักเรียนวัยรุ่นชายตอนต้น

กรอบแนวคิดของการวิจัย



สมมติฐานในการวิจัย

การคิดแบบโยนิโสมนสิการ ได้แก่ การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดแบบสามัญลักษณ์ การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก การคิดแบบเร้ากุศล และการรับรู้การมีกัลยาณมิตร ได้แก่ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร สามารถร่วมกันทำนายการให้อภัยผู้อื่นของวัยรุ่นชายตอนต้นในโรงเรียนเอกชนชายล้วนได้

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นชายตอนต้น จำนวน 174 คน พบว่า เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มากที่สุด มีจำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 44.80 รองลงมาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่

1 เป็นจำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 29.30 และเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 25.90 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาของวัยรุ่นชายตอนต้น

ตารางที่ 2 ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาของวัยรุ่นชายตอนต้น

ตัวแปร	FGB	YN1	YN2	YN3	YN4	KP	KT	KF
FGB	1							
YN1	.132	1						
YN2	.356***	.385***	1					
YN3	.204**	.469***	.456***	1				
YN4	.269***	.372***	.499***	.583***	1			
KP	.359***	.088	.150*	.139	.134	1		
KT	.519***	.143	.308***	.138	.132	.631***	1	
KF	.468***	.038	.127	.073	.105	.598***	.488***	1

หมายเหตุ : FGB แทน การให้อภัยผู้อื่น YN1 แทน การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย YN2 แทน การคิดแบบสามัญลักษณ์ YN3 แทน การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก YN4 แทน การคิดแบบเร้ากุศล KP แทน ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร KT แทน ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร KF แทน ความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร

* มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05; ** มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01;

*** มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .001

จากตาราง 2 พบว่า เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรตามกับตัวแปรพยากรณ์พบว่า การให้อภัยผู้อื่นมีความสัมพันธ์กับตัวแปรพยากรณ์เกือบทุกตัว ยกเว้น การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย ไม่พบความสัมพันธ์กับการให้อภัยผู้อื่น โดยพบว่าการให้อภัยผู้อื่นมีความสัมพันธ์กับการคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออกอยู่ในระดับต่ำ มีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ .204 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีความสัมพันธ์กับการคิดแบบสามัญลักษณ์และการคิดแบบเร้ากุศล ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตรอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ .356 .269 และ .359 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีความสัมพันธ์กับความมีครูเป็นกัลยาณมิตรและจากเพื่อนอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ .519 และ .468 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรพยากรณ์พบว่า

2.1) ตัวแปรพยากรณ์ที่ไม่มีค่าความสัมพันธ์ระหว่างกันได้แก่

2.1.1) การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยกับความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร และความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร

2.1.2) การคิดแบบสามัญลักษณ์กับความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร

2.2.3) การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออกกับความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร และความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร

2.1.4) การคิดแบบเร้ากุศลกับความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร
ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร

2.2) ตัวแปรพยากรณ์ที่มีค่าความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับต่ำ ได้แก่ การคิดแบบ
สามัญลักษณ์กับความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตรต่ำ มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ .150 อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3) ตัวแปรพยากรณ์ที่มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ ได้แก่

2.3.1) การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยกับการคิดแบบสามัญลักษณ์และ
การคิดแบบเร้ากุศล มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ .385 และ .372 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .001

2.3.2) การคิดแบบสามัญลักษณ์กับความมีครูเป็นกัลยาณมิตร มีค่า
ความสัมพันธ์เท่ากับ .308 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

2.4) ตัวแปรพยากรณ์ที่มีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่

2.4.1) การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยกับการคิดแบบรู้ทันคุณโทษและ
ทางออก มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ .469 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.001

2.4.2) การคิดแบบสามัญลักษณ์กับการคิดแบบรู้ทันคุณโทษและ
ทางออก และการคิดแบบเร้ากุศล มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ .456 และ .499 ตามลำดับ อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.001

2.4.3) การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออกกับการคิดแบบเร้ากุศล
ค่าความสัมพันธ์เท่ากับ .583 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

2.4.4) ความมีครูเป็นกัลยาณมิตรและความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตรมี
ค่าความสัมพันธ์เท่ากับ .488 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

2.5) ตัวแปรพยากรณ์ที่มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง ได้แก่ ความมีผู้ปกครองเป็น
กัลยาณมิตรกับความมีครูเป็นกัลยาณมิตร มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ .631 อย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .001

จากผลการพิจารณาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ พบว่า ไม่เกิน .80 จึงไม่
เกิดปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน

ตาราง 3 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ เพื่อศึกษาความสามารถของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 4 แบบ และการรับรู้การมีกัลยาณมิตร 3 กลุ่ม ในการทำนายการให้อภัยผู้อื่นของนักเรียนวัยรุ่นชายตอนต้น

ตัวแปร	b	SEb	β	t	Tolerance	VIF	p
การคิดสืบสาวเหตุปัจจัย (YN1)	-.08	.74	-.01	-.11	.72	1.39	.913
การคิดแบบสามัญลักษณ์ (YN2)	1.08	.52	.16	2.07	.63	1.59	.040
การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก (YN3)	.07	1.03	.01	.07	.57	1.76	.944
การคิดแบบเร้ากุศล (YN4)	.94	.61	.12	1.53	.58	1.72	.127
ผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร (KP)	-.15	.13	-.10	-1.14	.48	2.07	.257
ครูเป็นกัลยาณมิตร(KT)	.47	.11	.36	4.36	.53	1.88	.000
เพื่อนเป็นกัลยาณมิตร (KF)	.37	.09	.32	4.08	.61	1.65	.000

a = 21.65 ; SEcst = 14.93

R = .62 ; R2 = .39 ; F = 15.17 ; p = .000

จากตาราง 3 การวิเคราะห์ค่าอัตราความแปรปรวนเพื่อ (Variance Inflation Ratio : VIF) มีค่าอยู่ระหว่าง 1.39 – 2.07 ซึ่งมีค่าไม่เกินเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 5.3 และ ค่าความทน (Tolerance) มีค่าตั้งแต่ .48 - .72 ซึ่งตัวแปรทุกตัวมีค่าความทนสูงกว่า 0.19 ช่วยยืนยันว่าตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 7 ตัวไม่มีปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุ และผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบปกติ พบว่า การคิดแบบโยนิโสมนสิการ ได้แก่ การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดแบบสามัญลักษณ์ การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก และ การคิดแบบเร้ากุศล และการรับรู้การมีกัลยาณมิตร ได้แก่ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร และ ความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร สามารถร่วมกันการทำนายการให้อภัยผู้อื่นของนักเรียนชายวัยรุ่นตอนต้น ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .62 และมีค่ากำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .39 แสดงว่าตัวแปรทั้งหมดสามารถทำนายการให้อภัยผู้อื่นได้ร้อยละ 39 ทั้งนี้ ตัวแปรที่มีความสำคัญมี 3 ตัวแปรคือ ตัวแปรความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .36, p < .001$) รองลงมา คือ ตัวแปรความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .32, p < .001$) และ ตัวแปรการคิดแบบสามัญลักษณ์ ($\beta = .16, p < .05$) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลวิจัยนี้ยังพบว่าตัวแปรที่มีความสำคัญต่อการให้อภัยผู้อื่นของวัยรุ่นชายตอนต้นในโรงเรียนเอกชนชายล้วนมี 3 ตัวแปร โดยเรียงตามความสำคัญวิจัยคือ การมีครูเป็นกัลยาณมิตร การมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร และการคิดแบบสามัญลักษณ์ ซึ่งผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

จากผลวิจัยเป็นที่น่าสังเกตก็คือความมีครูเป็นกัลยาณมิตรส่งผลต่อการให้อภัยผู้อื่นกับวัยรุ่นชายตอนต้นสูงกว่าตัวแปรอื่นๆ หรือเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญที่สุด สะท้อนให้เห็นว่า

ความเป็นกัลยาณมิตรของครูในโรงเรียนเอกชนชายล้วนนี้มีความสำคัญกับวัยรุ่นชายมากกว่าเมื่อเทียบกับเพื่อนหรือผู้ปกครอง ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์นักเรียนและคุณครูฝ่ายวิชาการผู้วิจัยจึงได้ทราบว่า คุณครูให้ความสำคัญต่อนักเรียนนอกเหนือจากการสอนวิชาการ ในทุกวันก่อนเริ่มเรียนวิชาแรกจะมีชั่วโมง Homeroom ซึ่งจะเป็นเวลา 15 นาทีที่ครูประจำชั้นและนักเรียนจะได้พูดคุยเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ แลกเปลี่ยนปัญหาซึ่งกันและกัน รวมทั้งครูประจำชั้นจะอบรมสั่งสอนนักเรียนและให้ข้อคิดกับนักเรียนซึ่งนักเรียนจะสามารถนำไปใช้ได้กับชีวิตต่อไป นอกจากนี้โรงเรียนเอกชนชายล้วนที่ศึกษายังมีเอกลักษณ์เป้าหมายที่ในการพัฒนานักเรียนที่มุ่งเน้นในคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นคนดีตามแบบอย่างนักบุญของศาสนา โดยที่กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ผ่านในรายวิชาเช่น วิชาลูกเสือ วิชาศาสนา และกิจกรรมเสริมแก่นักเรียนตามศาสนาของตนนับถือเช่น การเข้าค่ายพุทธธรรม อบรมฟื้นฟูจิตใจนักเรียนคาทอลิก เป็นต้น และโรงเรียนยังมีเป้าหมายในการพัฒนาครูเช่น มีกิจกรรมอบรมฟื้นฟูจิตใจครูคาทอลิกเพื่อให้ครูได้ฟื้นฟูความเชื่อ ความศรัทธา มีโอกาสทบทวนชีวิต แบ่งปันประสบการณ์ ข้อคิดต่างๆ เพื่อจะได้เข้าใจและมีความรัก ความเมตตา ไปสู่ผู้อื่นผ่านทั้งการทำงานและการเรียนการสอนและการดำเนินชีวิตในแต่ละด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญาดา อัจจุกุล (2560) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการคิดแบบโยนิโสมนสิการละการมีกัลยาณมิตรกับการให้อภัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ความมีครูเป็นกัลยาณมิตรเป็นตัวแปรทำนายที่สำคัญของการให้อภัยผู้อื่น และงานวิจัยของ Ghobari Bonab et al. (2021) ทำการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลของการให้คำปรึกษาเรื่องการให้อภัยแก่วัยรุ่นเพื่อลดความโกรธ และอคติทางชาติพันธุ์ในอิหร่าน ผลการวิจัยพบว่า การให้การศึกษเกี่ยวกับเรื่องการให้อภัยภายในโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยเพิ่มการให้อภัย ลดความโกรธ และลดอคติทางชาติพันธุ์ได้ ในนักเรียนวัยรุ่น

สำหรับความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตรส่งผลกับการให้อภัยผู้อื่นนั้นเนื่องจากว่าวัยรุ่นตอนต้นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านของร่างกายและอารมณ์อย่างรวดเร็ว เข้าใจสภาพสังคมที่ซับซ้อนขึ้น มีการใช้เวลาอยู่กับเพื่อนมากกว่าผู้ปกครองซึ่งสอดคล้องกับ ประณต เค้าฉิม (2549) ได้กล่าวว่าเนื่องจากว่าวัยรุ่นใช้เวลาอยู่นอกบ้านมากกว่าวัยเด็ก อิทธิพลจากเพื่อนจึงมีมากกว่าครอบครัว อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนที่อยู่ด้วยกันนั้นจะเพิ่มขึ้นทั้ง ความคิด ทักษะคติ และ วาจา ดังนั้นเมื่อเพื่อนของวัยรุ่นชายตอนต้นมีการให้คำแนะนำ ชักจูง สนับสนุน ช่วยบอกช่องทาง หรือเป็นแบบอย่างการใช้ชีวิตในทางที่ถูกต้อง เป็นมิตรแท้ คบหากันด้วยความบริสุทธิ์ใจ จึงส่งผลให้วัยรุ่นชายตอนต้นได้รับอิทธิพลจากการมีเพื่อนที่ดีและส่งผลไปถึงวิถีคิด อารมณ์ และพฤติกรรมของวัยรุ่นชายตอนต้นที่สนับสนุนต่อการให้อภัยผู้อื่นได้ และจากการศึกษาของ ญาณกร นิลพุ่ม (2553) ที่ได้ศึกษาอิทธิพลของการสนับสนุนของสังคมและบุคลิกภาพที่มีต่อการให้อภัยของวัยรุ่น ผลการศึกษาพบว่า การสนับสนุนทางด้านอารมณ์จากโรงเรียนซึ่งผู้วิจัยได้ให้ความหมายว่าเป็น การรับรู้ของวัยรุ่นต่อการได้รับสนับสนุนด้านการยกย่อง การให้ความรัก ความ

ผูกพัน ความจริงใจ ความเอาใจใส่เห็นอกเห็นใจจากโรงเรียนซึ่งมีทั้งจากครูและเพื่อนมีอิทธิพลต่อการให้อภัยของวัยรุ่น

การคิดแบบโยนิโสมนสิการจากผลการวิเคราะห์พบว่า การคิดแบบสามัญลักษณะเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อการให้อภัยผู้อื่นของวัยรุ่นชายตอนต้น การคิดแบบสามัญลักษณะซึ่งผู้วิจัยได้ให้ความหมายนี้ คือการที่นักเรียนคิดว่าทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามกฎไตรลักษณ์ ไม่มีอะไรเที่ยงแท้แน่นอน ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้นและต้องดับไป ไม่มีอะไรคงอยู่ตลอดกาล ทำให้วัยรุ่นชายตอนต้นรู้ว่าทุกอย่างไม่สามารถเป็นไปได้อย่างตั้งใจที่วัยรุ่นชายกำหนด การคิดในรูปแบบนี้ช่วยให้เกิดการยอมรับความเป็นจริง เมื่อวัยรุ่นชายคิดได้จะทำให้วัยรุ่นชายเกิดความรู้สึกโล่งใจ ไม่โกรธเคือง ไม่มีความรู้สึกตั้งคำถามและวนอยู่ที่เดิม ส่งผลให้ทั้ง ความคิด พฤติกรรม ความรู้สึกเปลี่ยนแปลงไปในทางด้านที่ดีขึ้นและสามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข ทั้งนี้จากพัฒนาการด้านสติปัญญาของ เพียเจท์ (Piaget) สติพิงศ์ วัฒนานนท์สกุล (2560) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์ในช่วงอายุ 11 – 15 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยที่ตรงกับวัยรุ่นตอนต้น ซึ่งในช่วงวัยนี้จะสามารถคิดอย่างมีเหตุผลเชิงนามธรรม ซึ่งเด็กสามารถใช้การคิดของตนเองพิจารณาสิ่งต่างๆ ได้โดยไม่ต้องอาศัยการกระทำ สามารถตั้งสมมติฐาน สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่ง 2 สิ่งไปยังอีกสิ่งหนึ่งได้ รวมถึงสามารถเข้าใจทฤษฎีและวิธีคิดต่างๆ ซึ่งนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้ ซึ่งกล่าวได้ว่าวัยรุ่นชายตอนต้นจะสามารถคิดและเข้าใจในรูปแบบนามธรรมได้ซึ่งสอดคล้องกับการใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการในการแก้ไขปัญหา สอดคล้องกับงานวิจัยของญาดา อัจฉกุล (2556) งานวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างการคิดแบบโยนิโสมนสิการและความมีกัลยาณมิตรกับการให้อภัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การคิดแบบสามัญลักษณะเป็นตัวแปรสำคัญในการทำนายการให้อภัยผู้อื่นได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

การคิดแบบโยนิโสมนสิการ ได้แก่ การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดแบบสามัญลักษณะ การคิดแบบคุณโทษทางออก การคิดแบบเร้ากุศล การรับรู้ความมีกัลยาณมิตร ได้แก่ ความมีผู้ปกครอง ครู เพื่อน เป็นกัลยาณมิตร สามารถร่วมกันทำนายนการให้อภัยผู้อื่นของวัยรุ่นชายชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้ร้อยละ 39 โดยพบว่าตัวแปรสำคัญมี 3 ตัวแปรคือ ตัวแปรความมีครูเป็นกัลยาณมิตร รองลงมา คือ ตัวแปรความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร และ ตัวแปรการคิดแบบสามัญลักษณะ ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการศึกษาพบว่า การรับรู้ความมีครูเป็นกัลยาณมิตรมีความสำคัญมากที่สุดในการให้อภัยผู้อื่นของวัยรุ่นชายตอนต้นกับในโรงเรียนเอกชนชายล้วน ดังนั้นโรงเรียนจึงควรเน้น

กิจกรรมที่ส่งเสริมครูในการเป็นกัลยาณมิตรแก่นักเรียนในการให้อภัยผู้อื่นเช่น ให้ครูมีทักษะที่สามารถให้คำปรึกษา ชี้แนะ พูดชักนำความคิด ความรู้สึก ของนักเรียนที่อยู่ในสถานการณ์ของความขัดแย้ง ความโกรธ ไม่พึงพอใจ เพื่อนำไปสู่การให้อภัยได้ และครูสอดแทรกสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้อภัยในการเรียนการสอนนักเรียนเพื่อให้นักเรียนเห็นแนวคิด แนวปฏิบัติของครูในการนำไปเป็นแบบอย่าง

2. จากการศึกษาพบว่า การรับรู้ความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตรมีความสำคัญรองลงมาในการให้อภัยผู้อื่นของวัยรุ่นชายตอนต้นกับในโรงเรียนเอกชนชายล้วน ดังนั้นโรงเรียนจึงควรเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนให้เป็นกัลยาณมิตรแก่เพื่อนเพื่อที่หากเพื่อนอยู่ในสถานการณ์ของความขัดแย้ง ความโกรธ ไม่พึงพอใจจะได้ชี้แนะ พูดชักนำความคิด ความรู้สึก ของเพื่อนเพื่อนำไปสู่การให้อภัยได้

3. จากการศึกษาพบว่า การคิดแบบสามัญลักษณ์เป็นวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่มีความสำคัญมากที่สุดในการให้อภัยผู้อื่นของวัยรุ่นชายตอนต้นกับในโรงเรียนเอกชนชายล้วน ดังนั้นโรงเรียนจึงควรส่งเสริมครูให้มีการสอน แนะนำไม่ว่าจะเป็นการใช้เนื้อหาหรืออบรม และครูนำข้อมูลบอกผ่านผู้ปกครองที่จะนำไปสอนนักเรียนให้คิดแบบสามัญลักษณ์เพื่อเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในยามที่เจอสถานการณ์ที่ตัวเองไม่ชอบ ไม่พอใจ ขัดแย้ง เพื่อชี้แนะ เพื่อที่จะได้รู้เท่าทันความเป็นจริงและเกิดการให้อภัยรับก่อนที่จะไปสู่ความโกรธ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการพัฒนาเครื่องมือการคิดแบบโยนิโสมนสิการในแต่ละวิธีคิดสถานการณ์นี้อยู่ในแบบวัดให้มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องของการให้อภัยมากขึ้น
2. เพิ่มตัวแปรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สติ หรือการคิดแบบโยนิโสมนสิการแบบอื่นๆ เพิ่มเติมได้แก่ การคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม เป็นต้น
3. พัฒนาโปรแกรมการให้อภัยโดยนำตัวแปรครูและเพื่อนเป็นกัลยาณมิตรและการคิดแบบสามัญลักษณ์เป็นฐานในการออกแบบโปรแกรม

เอกสารอ้างอิง

- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2564). *จำนวนคดีอาญาสะสมจำแนกตามเพศ*. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <https://djop.gdcatalog.go.th/dataset/d7a0016f-0f08-4ddd-bd64-6ffef8e69bf2>
- ญาณกร นิลพุ่ม. (2553). *อิทธิพลของการสนับสนุนทางสังคม และบุคลิกภาพที่มีต่อการให้อภัยของวัยรุ่น: กรณีศึกษานักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร* (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- ญาดา อัจจิกุล. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างการคิดแบบโยนิโสมนสิการและควมมี
กัลยาณมิตรกับการให้อภัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ปริญญาานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิ
โรฒ
- ประณต เค้าฉิม. (2549). จิตวิทยาพัฒนาการ : เอกสารคำสอนวิชา จต 221. กรุงเทพฯ :
ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต.). (2556). โยนิโสมนสิการ วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม. สืบค้น
20 มีนาคม 2563, จากhttps://www.watnyanaves.net/th/book_detail/592
- พระไพศาล วิสาโล. (2554). การให้อภัย - พระไพศาล วิสาโล. ช่อง Youtube: หอจดหมายเหตุ
พุทธทาส อินทปัญโญ -BIA-
- สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล. (2560). เอกสารคำสอนวิชาทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ หลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ ศูนย์การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินท
รวิโรฒ.
- Ghobari Bonab, B., et al. (2021). Effectiveness of Forgiveness Education with
Adolescents in Reducing Anger and Ethnic Prejudice in Iran. *Journal of
Educational Psychology*, 113(4), 846-860.
- Hair, J. F., et al. (2014). *Multivariate data analysis: Pearson new international
edition*. Harlow: Pearson Education Limited.

